

ՄՈՍԿՎԱՅԻ ԵՎ ԿՈԼՈՄԵՆՍԿԻ ՄԻՏՐՈՂՈԼԻՏ ՄԱԿԱՐ

ՄԿՐՏՈՒԹՅԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՄԱՍԻՆ

Մկրտության խորհրդի տեղը մյուս խորհուրդների շարքում. Մկրտություն հասկացությունը և նրա տարբեր անվանումները

Ա. Ուղղափառ Եկեղեցու յոթ խորհուրդների շարքում մկրտությունը զբաղեցնում է առաջին տեղը, քանզի այն մարդկության համար *դուռ է դեպի Եկեղեցի*. ըստ Փրկչի խոսքի՝ «Եթե մեկը ջրից և Հոգուց չձևվի, չի կարող Աստծո արքայություն մտնել», այսինքն՝ երանության թագավորություն, և ապա՝ փառքի թագավորություն (Հովհ. Գ 5), և, հետևաբար, դուռ է մյուս խորհուրդների համար, որոնք պահպանվում և օրինականորեն կատարվում են միայն Եկեղեցում: Այդ պատճառով այս խորհուրդը մարդկանց միշտ ավանդվել և մինչև հիմա էլ ավանդվում է մյուս խորհուրդներից առաջ, և նա, ով դեռ չի արժանացել մկրտության, երբեք չէր կարող և չի կարող մասնակից լինել եկեղեցական այլ խորհրդի:

Բ. «Մկրտություն» ասելով հասկացվում է այն խորհուրդը, որի ժամանակ մեղավոր մարդը, նախաձեռնողներից ժառանգած մեղքով ծնված, նորից ծնվում է «ջրից և Հոգուց» (Հովհ. Գ 5), կամ, պարզապես, այնպիսի մի խորհուրդ, որի ժամանակ երախա դարձած մեղավորը, Հոր և Որդու և Սուրբ Հոգու անունով երեք անգամ ջուրն ընկղմվելիս Աստծո օրհնությամբ մաքրվում է ամեն տեսակ մեղքերից և դառնում է նոր մարդ՝ արդարացված և լուսավորված: Այսպիսով, Աստծո վերին օգնությունը, որ մինչև հիմա մեղավորին միայն Քրիստոսի նկատմամբ հավատին էր կանչում և նրա մեջ հավատ էր արթնացնում, այստեղ առաջին անգամ խորհրդավորապես հեղվում է մարդու հենց էության վրա և ամբողջությամբ նրան մաքրում, սրբում, վերստեղծում:

Գ. Դրան համապատասխան՝ մկրտության խորհուրդը հնուց ի վեր անվանվել է տարբեր անուններով: Այսպես.

ա. Ըստ իր տեսանելի կողմի՝ անվանվել է բաղնիք կամ ավազան, սուրբ ակունք, երբեմն էլ ուղղակի՝ ջուր.

բ. Ըստ իր անտեսանելի գործողությունների և խորհրդանիշների՝ լուսավորություն, երանելի պարզև, վերածնունդ, Քրիստոսադրոշմ, քրիստոնեական դրոշմ, հավատ դրոշմ.

գ. Առաջինը և երկրորդը միասին՝ խորհրդավոր ավազան, փրկության ավազան, քավության և իմացության ավազան, վերստին ծննդյան և վերածնության ավազան (Տիտ. Գ 5), կյանքի ավազան, հավիտենական կյանքի ջուր, աստվածային ակունք, ջրի խորհուրդ, նոր ծննդյան խորհուրդ և այսպես շարունակ:

Մկրտության խորհրդի աստվածային սահմանումը (Աստծո կողմից սահմանված լինելը)

Մկրտության խորհրդի աստվածային հաստատումն անտարակույս է: Այս ճշմարտության հաստատման համար չմատնանշենք Հովհաննեսի մկրտությունը, թեպետ այն երկնքից էր (Մարկ. ԺԱ 30), որովհետև Հովհաննեսի մկրտությունը միայն Քրիստոսի մկրտության նախատիպն էր (Մատթ. Գ 11, Մարկ. Ա 8, Ղուկ. Գ 16), սուկ նախապատրաստում էր, ընդ որում միայն հրեաներին, Մեսիային և Նրա թագավորությունն ընդունելուն (Մատթ. Գ 1-2, Ղուկ. Ա 16, Գ 3), միայն ապաշխարության մկրտություն էր (Մարկ. Ա 4, Գործք ԺԹ 4) և չէր վերաճնում Սուրբ Հոգու շնորհով, այնպես որ Հովհաննու մկրտությամբ մկրտվածները հետագայում պետք է մկրտվեին նաև Քրիստոսի մկրտությամբ (Գործք ԺԹ 2-6): Չենք մատնանշի նաև հենց Քրիստոս Փրկչի մկրտությունը Հովհաննեսից, թեպետ Տերը (Հիսուս) այստեղ, ինչպես Ս. Հովհան Ոսկեբերանն է ասում, «հրեական մկրտություն կատարելով՝ բացեց նաև նորկտակարանյան Եկեղեցու մկրտության դռները», չնայած Հորդանանի հոսանքի մեջ Իր իջմամբ Նա սրբագործեց ջրերի բնությունը ողջ մարդկության սրբագործման համար, և չնայած այստեղ արդեն տեսնում ենք, որ մկրտյալ Հիսուսի վրա իջավ Սուրբ Հոգին, այնպես, ինչպես Նրա վերաճնող շնորհն ի վերուստ իջնում է յուրաքանչյուր հավատացյալի վրա Քրիստոնեության (մկրտության) խորհրդի միջոցով: Վերջապես, չենք մատնանշի այն մկրտությունը, որ կատարում էին Տեր Հիսուսի աշակերտները դեռևս Նրա երկրային կյանքի ընթացքում, որովհետև դա էլ, ինչպես նշում է Ս. Հովհան Ոսկեբերանը Հովհաննեսի մկրտությունից ոչնչով առավել չէր. կատարվում էր Հովհաննեսի մկրտության հետ միաժամանակ և ոչ թե Հովհաննեսի մկրտությունն իրենով (առաքելականով) էր փոխարինվում (Հովհ. Դ 1-2), վերաբերում էր միայն հրեաներին (Հովհ. Գ 22-23): Հետևաբար, Հովհաննեսի մկրտության նման, ապաշխարության միջոցով նրանց միայն նախապատրաստում էր հայտնված Մեսիայի ընդունմանը և Նրա երանելի թագավորության մեջ մտնելուն (Մատթ. Ժ 7):

Այս ամենը միայն Քրիստոնեական մկրտության խորհրդի մասին կանխասացություն էր, դրա նախատիպերը և, ասես, նախասահմանումը:

Իրականում Տերը հաստատեց մկրտության խորհուրդն արդեն Իր հարությամբ, երբ փրկագնելով մեզ Իր անգին արյամբ և դրանով ձեռք բերելով հավատացյալներին Սուրբ Հոգու շնորհները բաշխելու իրավունքը (Հովհ. Է 39, Բ Պետրոս Ա 3, Ա Կոր. Ա 4), հանդիսավորությամբ ասաց Իր աշակերտներին. «Ինձ է տրված ամեն իշխանություն երկնքում և երկրի վրա. ինչպես Հայրն ինձ ուղարկեց, Ես էլ ձեզ եմ ուղարկում: Գնացե՛ք, ուրեմն, աշակերտ դարձրե՛ք բոլոր ազգերին, նրանց մկրտեցե՛ք Հոր և Որդու և Սուրբ Հոգու անունով: Ուսուցանե՛ք նրանց պահել այն բոլորը, ինչ որ ձեզ պատվիրեցի: Եվ ահա ձեզ հետ եմ բոլոր օրերում՝ մինչև աշխարհի վախճանը» (Մատթ. ԺԸ 18 - 20). «Ով հավատա և մկրտվի, պիտի փրկվի, և ով չհավատա, պիտի դատապարտվի» (Մարկ. ԺԶ 16): Այսպես արդեն մկրտությունը հանդես է գալիս որպես Խորհուրդ բոլոր մարդկանց և ոչ միայն հրեաների համար, որպես մշտապես՝ մինչև ժամանակների վախճանը հաստատված, ոչ թե ժամանակավոր, այլ որպես անհրաժեշտ պայման հավիտենական փրկության համար, ոչ թե պատրաստելու միայն Մեսիայի երանավետ թագավորությունը:

Այդ ժամանակվանից սկսած Սուրբ Առաքյալները հենց որ զգեստավորվեցին վե-

րին գործությամբ (Ղուկ. ԻԴ 49), սկսեցին մկրտության խորհուրդը կատարել և մաքրել, խորհրդի մեջ վերաճնել հավատացյալներին Սուրբ Հոգու շնորհով. «Ապաշխարեցե՛ք,- ասաց Ս. Պետրոս Առաքյալը հենց նույն օրը հրեաներին, որ լսում էին իր քարոզը,- և ձեզանից յուրաքանչյուրը թող մկրտվի Տեր Հիսուս Քրիստոսի անունով՝ մեղքերի թողության համար, և պիտի ընդունեք Սուրբ Հոգու պարգևը» (Գործք Բ 38): Եվ, իրոք, հենց այդ ժամանակ մկրտվեց և Քրիստոսի Եկեղեցուն ավելացավ մոտ 3000 (մարդ) (Գործք Բ 41): Շուտով Ս. Փիլիպպոսը մկրտեց ներքինուն (Գործք Ը 38), Ս. Պետրոսը՝ Կոռնելիոս հարյուրապետին՝ ընտանիքի և ուրիշների հետ (Գործք Ժ 47-48), Ս. Պողոսը՝ Լիդիային (Գործք ԺԶ 15), բանտապետին՝ իր ընտանիքով (Գործք ԺԶ 33), Կրիսպոսին՝ իր ամբողջ տնով, և կորնթացիներից շատերին (Գործք ԺԸ 8), մի քանի աշակերտների՝ Եփեսոսում, որ նախօրոք Հովհաննեսի մկրտությամբ էին մկրտվել (Գործք ԺԹ 1-5) և այլն: Սուրբ Եկեղեցին մկրտության խորհուրդն ընդունեց սուրբ առաքյալներից և այն ժամանակվանից կատարել ու կատարում է այդ խորհուրդը բոլոր նրանց համար, ովքեր ցանկանում են դառնալ նրա զավակները և Եկեղեցով հասնել հավիտենական փրկության:

Քրիստոնեական մկրտության խորհրդի հաստատումը և Հովհաննեսի մկրտությամբ ունեցած հարաբերությունը նրա հետ այսպես էին դիտում նախնի ուսուցիչներն ու Սուրբ Եկեղեցու հայրերը: Բերենք մի քանի բնորոշ օրինակներ.

Տերտուլիանոս. «Գործք Առաքելոցում գտնում ենք, որ Հովհաննեսի մկրտությամբ մկրտվածները Սուրբ Հոգին չընդունեցին, նույնիսկ Նրա մասին չէին լսել (Գործք ԺԹ)... Դա ապաշխարության մկրտություն էր, ասես նախասկիզբ էր՝ ի Քրիստոս լինելիք թողության և սրբացման: Քանի որ եթե Հովհաննեսը քարոզում էր ապաշխարության մկրտություն՝ մեղքերի թողության համար, նկատի էր առնվում ապագա թողությունը, որովհետև ապաշխարությունը նախորդում է, իսկ թողությունը՝ հաջորդում, և հենց դա էր նշանակում ճանապարհի պատրաստելը... Հիսուսի աշակերտները մկրտում էին որպես սպասավորներ, ինչպես Հովհաննես Կարապետը և հենց Հովհաննեսի մկրտությամբ և ոչ թե ուրիշ (մկրտությամբ), քանի որ ուրիշ մկրտություն չկա, բացի հետագայում Քրիստոսի հաստատած մկրտությունը, որն այն ժամանակ չէր կարող աշակերտների կողմից կատարվել, որովհետև չէր ամբողջացել Տիրոջ փառքը, չարչարանքների ու հարության միջոցով չէր հաստատվել մկրտության ավագանի ուժը: Մինչ Տիրոջ չարչարանքներն ու հարությունը, փրկության համար միայն մեկ հավատ կար: Բայց երբ այդ հավատը մեծացավ Նրա ծննդյան, չարչարանքների, հարության հավատով, այն ժամանակ պարզևեց խորհրդի ամբողջությունը, մկրտության կնիքը, ինչպես հավատի զգեստը, որն առաջ մերկ էր և ուժ չուներ առանց իր օրենքի: Իսկ այժմ մկրտության (ընկղմելու) օրենքն է տրված, ձևը՝ նշանակված. «Գնացե՛ք,- ասաց Տերը,- աշակերտ դարձրե՛ք բոլոր ազգերին, մկրտեցե՛ք նրանց Հոր և Որդու և Սուրբ Հոգու անունով» (Մատթ. ԻԸ 19): Այս օրենքի մասին կատարված սահմանումը՝ «Եթե մեկը ջրից և Հոգուց չծնվի, չի կարող Աստծո արքայություն մտնել» (Հովհ. Գ 5), պարտադիր էր համարում հավատքը մկրտության անհրաժեշտության նկատմամբ: Այն ժամանակվանից բոլոր հավատացյալները մկրտվում են»:

Սուրբ Բարսեղ Մեծ. «Հովհաննեսը քարոզում էր ապաշխարության մկրտութ-

յուն, և նրան ընդառաջ էր գալիս ամբողջ Հրեաստանը: Աստված քարոզում էր որ-դեգրման մկրտություն, և Նրա վրա հույսը դրածներից ո՞վ չի ենթարկվի: Այն մկրտությունը սկզբնավորող էր, իսկ սա՝ ավարտին հասցնող, այն՝ մեղքից հեռացնում է, իսկ սա՝ Աստծուն է դառնում»:

Սուրբ Գրիգոր Աստվածաբան. «Մովսեսը մկրտում էր, բայց ոչ ջրում, այլ ամենից առաջ ամպի և ծովի մեջ (հմմտ. Ա Կորնթ. Ժ 1), և սա ուներ նախատիպային իմաստ, ինչպես որ հենց Պողոսն էր ըմբռնում:

Ծովով նախապատկերվում էր ջուրը, ամպով՝ Հոգին, մանանայով՝ կենաց հացը, ըմպելիքով՝ Աստվածային ըմպելիքը: Մկրտում էր նաև Հովհաննեսը, արդեն ոչ թե հրեական ձևով, որովհետև ոչ միայն ջրով էր մկրտում, այլև ապաշխարության համար (Մատթ. Գ 11), բայց և այնպես ոչ կատարյալ հոգևոր (մկրտությամբ), որովհետև չի հավելում՝ «և Հոգով»: Մկրտում է և Հիսուս, բայց Հոգով. սրա մեջ է կատարելությունը:

Սուրբ Հովհաննես Ոսկեբերան. «Ինչո՞ւ,- կհարցնես,- Տերն Ինքը չմկրտեց: Դեռ սկզբում Հովհաննեսն ասել էր. «Նա ձեզ կմկրտի Սուրբ Հոգով և հրով» (Մատթ. Գ 11): Բայց Հոգին նա դեռ չէր տալիս, այդ պատճառով էլ չէր մկրտում: Իսկ մկրտում էին միայն աշակերտները՝ ցանկանալով շատերին հրապուրել և բերել փրկության ուսմունքին... Իսկ եթե մեկը հարցնի՝ ին՞չ առավելություն ուներ Քրիստոսի աշակերտների մկրտությունը Հովհաննեսի մկրտությունից, մենք կասենք՝ ոչ մի, քանի որ թե՛ այս, թե՛ այն մկրտությունը հավասարապես առանց Հոգու շնորհի էր և մկրտելու պատճառը երկուսինն էլ նույնն էր՝ առաջնորդել մկրտվողներին դեպի Քրիստոս: «Ինչ որ եղավ Զատիկի հետ, նույնը կատարվում է և մկրտության հետ, քանի որ այնտեղ Հիսուս Քրիստոս, կատարելով թե՛ այս, թե՛ այն Զատիկը, մեկը իր լրումին հասած համարեց, իսկ մյուսը՝ սկզբնավորեց. այնպես էլ այստեղ կատարելով հրեական մկրտությունը՝ նաև նորկտակարանային Եկեղեցու մկրտության դռները բացեց: Ինչպես այնտեղ մեկ ընթրիքի ընթացքում, այնպես էլ այստեղ մեկ գետում և՛ ստվերը գծեց, և՛ ճշմարտությունն էլ ներկայացրեց: Որովհետև միայն այս մկրտությունն ունի Սուրբ Հոգու շնորհը, իսկ Հովհաննեսի մկրտությունն այս պարզևր չունի: Հենց այս պատճառով ոչ մի բան տեղի չունեցավ ուրիշ մարդկանց մկրտության ժամանակ, այն տեղի ունեցավ միայն Նրա հետ, ով կարող էր տալ այս պարզևր, որպեսզի դու, բացի վերևում ասվածից, հասկանաս նաև այն, որ ոչ թե մկրտվողի մաքրությունը, այլ Մկրտվողի զորությունը կատարեց այս: Այդ ժամանակ երկինքն էլ բացվեց, Սուրբ Հոգին էլ իջավ»:

Սուրբ Կյուրեղ Ալեքսանդրացի. «Ինչպես Մովսեսի օրենքը եղավ որպես որոշ պատրաստություն ապագա բարիքների և հոգևոր աստվածապաշտության համար՝ ներառելով ծածկյալ ճշմարտությունը, այնպես էլ Հովհաննեսի մկրտությունը, Քրիստոսի մկրտության համեմատ, իր մեջ նախապատրաստող ուժն էր պարունակում»:

Այսպիսի ուսմունք են շարադրում Սուրբ Կյուրեղ Երուսաղեմացին, Սուրբ Աթանասը, Օգոստինոս Երանելին, Հերոնիմոս Երանելին, Սուրբ Հովհաննես Դամասկացին և ուրիշներ:

Մկրտության խորհրդի տեսանելի կողմը

Մկրտության խորհրդի տեսանելի կողմը (որը բոլոր հանգամանքներով արտահայտված է այդ խորհրդի ծիսակարգի մեջ) կազմում է ջրի մեջ մկրտվողի եռակի ընկղմումը՝ «մկրտվում է Աստծո ծառան Հոր և Որդու և Սուրբ Հոգու անունով» բաների արտասանությամբ: Այստեղ, մասնավորապես զատվում են.

ա. Խորհրդի նյութը՝ ջուրը.

բ. Մկրտության խորհրդի ժամանակ կատարվող գործողությունը՝ մկրտվողի երեք անգամ ջրում ընկղմումը.

գ. Բառերը, որ արտասանվում են այդ գործողության ժամանակ:

Ա. Մկրտության խորհրդի նյութը պիտի լինի ջուրը՝ մաքուր, բնական, քանի որ այդ նյութը մատնանշեց ինքը՝ Փրկիչը՝ ասելով. «Եթե մեկը ջրից ու Հոգուց չծնվի, չի կարող Աստծո արքայությունը մտնել» (Հովհ. Գ 5): Ջրում մկրտում էին սուրբ առաքյալները «իրենց հետևողներին»: Գործք Առաքելոցը վկայում է Սուրբ Փիլիպպոսի և ներքինու մասին. «Հասան մի ջրի մոտ և ներքինին ասաց. «Ահա՛ ջուր, ի՞նչն է ինձ արգելում մկրտվել»... Եվ հրամայեց կառքը կանգնեցնել. երկուսով ջուրն իջան՝ և՛ Փիլիպպոսը, և՛ ներքինին: Եվ Փիլիպպոսը մկրտեց նրան (Գործք Ը 36, 38): Հավասարապես և Սուրբ Պետրոսը, երբ նրա խոսքը լսող հեթանոսների վրա հանկարծ իջավ Սուրբ Հոգին, ասաց. «Ո՛վ կարող է արգելել, որ ջրով մկրտվեն սրանք, որոնք ևս Սուրբ Հոգին ընդունեցին, ինչպես և մենք: Եվ հրամայեց նրանց մկրտվել հանուն Հիսուս Քրիստոսի (Գործք Ժ 47-48): Ինչպես երևում է Եկեղեցու հովիվների և ուսուցիչների բազմաթիվ վկայություններից, Սուրբ Եկեղեցին էլ միշտ ջրով է մկրտությունը կատարել. Օրինակ՝

ա. *Սուրբ Հուստինոս*. «Ով համոզվի և հավատա, որ մեր ուսմունքը և խոսքերը ճշմարիտ են, և ով խոստանա, որ կարող է ապրել այդ ձևով, նրանց սովորեցնում են, որպեսզի նրանք աղոթքով և պահքով Աստծուց խնդրեն նախկին մեղքերի թողություն, մենք էլ նրանց հետ աղոթում ենք և պահք պահում: Հետո մենք նրանց տանում ենք այնտեղ, ուր ջուր կա, և վերածնվում են նրանք նույն ձևով, որով մենք ինքներս վերածնվեցինք, այսինքն՝ նրանք այն ժամանակ լվացվում են ջրով բոլորի՝ Հոր ու Տեր Աստծու և մեր Փրկիչ Հիսուս Քրիստոսի և Սուրբ Հոգու անունով»:

բ. *Սուրբ Կյուրենդ Երուսաղեմացի*. «Ինչպես որ մարդը կազմված է հոգուց և մարմնից, մաքրումն էլ պետք է լինի կրկնակի՝ անմարմին՝ հոգու համար, և մարմնական՝ մարմնի համար: Ջուրը մաքրում է մարմինը, իսկ Հոգին դրոշմում է հոգին, որպեսզի մենք Աստծուն մոտենանք ցողված սրտով և մաքուր ջրով լցված մարմնով»:

գ. *Սուրբ Գրիգոր Աստվածաբան*. «Քանի որ մենք կազմված ենք երկու բնությունից, այսինքն՝ հոգուց և մարմնից, տեսանելիի ու անտեսանելիի բնությունից, մաքրումն էլ է կրկնակի. այսինքն՝ ջրով և Հոգով. մեկն ընդունվում է տեսանելի և մարմնապես, իսկ մյուսը միևնույն ժամանակ կատարում է ոչ մարմնավոր և անտեսանելի, մեկը պատկերավոր է, իսկ մյուսը՝ իրական և մինչև խորքը մաքրող»:

դ. *Սուրբ Բարսեղ Մեծ*. «Քանի որ մկրտության մեջ առաջադրված են երկու նպա-

տակ՝ կործանել մեղավոր մարմինը, որպեսզի այն չբերի մահվան պտուղներ, այլ Հոգով վերակենդանանա և սրբության պտուղ ունենա: Այս դեպքում ջուրն իրենից ներկայացնում է մահը, որ մարմինն իր մեջ ընդունում է ինչպես դաժաղ, իսկ Հոգին հաղորդում է կենդանարար ուժ՝ մեր հոգիները մեղսավոր մեռելությունից նորոգելով նախասկզբնական կյանքի»:

ե. *Օգոստինոս Երանելի*. «Ի՞նչ է Քրիստոսի մկրտությունը՝ ջրի ավազան՝ բառերի արտասանությամբ: Հանի՛ր ջուրը՝ մկրտությունը չկա, հանի՛ր բառերը՝ մկրտությունը չկա»:

զ. *Սուրբ Հովհաննես Դամասկացի*. «Նա (Աստված) մեզ պատվիրեց վերածնել ջրով և Հոգով՝ ջրի վրա Սուրբ Հոգու ներգործության ժամանակ, աղոթքով և Սուրբ Հոգուն կանչելով: Քանի որ մարդը բաղկացած է երկու մասից՝ հոգուց և մարմնից, Տերն էլ մեզ տվեց կրկնակի մաքրագործում, այսինքն՝ ջրով և Հոգով: Հոգով, որպեսզի նորոգի մեր մեջ (Աստծո) պատկերն ու նմանությունը, ջրով, որպեսզի Հոգու վերին օգնությամբ մաքրի մարմինը մեղքից և ազատի ապականությունից: Ջուրն այստեղ մահվան խորհրդանիշն է, իսկ Հոգին տալիս է կյանքի երաշխիք:

Այս պատճառով արդարացի չեն և նրանք, որ մերժում են մկրտության խորհրդի մեջ ցանկացած նյութ, և նրանք, որ Լյութերին հետևելով՝ մկրտության համար որպես պիտանի նյութ են ընդունում ոչ միայն ջուրը, այլև ցանկացած հեղուկ:

Բ. Մկրտությունը պիտի կատարվի ջրի մեջ մկրտվողի եռակի ընկղմամբ: Եռակի ընկղմում՝ ըստ սուրբ առաքյալների կանոնի և Եկեղեցու հին հայրերի ուսմունքի՝ Ամենասուրբ Երրորդության Երեք Անձերի անունով, ինչպես և ի հիշատակ Հիսուս Քրիստոսի մահվան, թաղման և հարության: Եվ Եկեղեցին վավերական չէր ճանաչում Եվնոմեականների և ուրիշ հերետիկոսների մկրտությունը, որոնք մկրտում էին մեկ ընկղմամբ: Ընկղմամբ՝ որովհետև.

ա. Ընկղմամբ է մկրտվել Ինքը՝ Քրիստոս՝ Հովհաննեսից (Մատթ. Գ 16, հմմտ. Մարկ. Ա 5, Հովհ. Գ 23):

բ. Ընկղմամբ էին մկրտում սուրբ առաքյալները (Գործք Ը 37-38):

գ. Մկրտությունն Աստվածաշնչում ներկայացվում է որպես համաշխարհային ջրհեղեղի ճիշտ նմանությունը: Սուրբ Պետրոսի խոսքերով՝ այժմ էլ մկրտությունը մեզ է ապրեցնում (Պետրոս Գ 19-21) ավազանի ջրով, որով Աստված մաքրում է մեզ (Եփես. Ե 26, Տիտ. Գ 5), և ինչպես գերեզմանով, որով մենք թաղվում ենք Քրիստոսի մահվան մեջ (Հռոմ. Զ 4, հմմ. Կող. Բ 12), բոլոր այսպիսի անվանումները, որոնց միայն այն ժամանակ կհամապատասխանի այս խորհուրդը, երբ որ կատարվի ընկղման միջոցով: Եվ վերջապես.

դ. Ընկղմամբ էր, նույնիսկ ամենաալախոհների խոստովանությամբ, կատարվում այս խորհուրդը Հին Եկեղեցում, ինչպես անվիճելիորեն վկայում են Սուրբ Դիոնիսիոս Արիսպագացին, Տերտուլիանոսը, Բարսեղ Մեծը, Գրիգոր Նյուսացին և ուրիշներ:

Ինչ վերաբերում է ցողմանն ու հեղմանը, ինչպես սովորաբար հիմա կատարվում է մկրտությունն Արևմտյան Եկեղեցում, հնում խորհրդի կատարման այդ ձևը թույլատրվում էր միայն բացառության կարգով, ծայրահեղ դեպքերում, առավելաբար ծանր՝ անկողնային հիվանդների համար, որոնց չէր կարելի ընկղմամբ

մկրտել: Եվ ուշագրավ է, որ նույնիսկ Գ դարում մկրտության այդ ձևը ոմանց կողմից ենթարկվում էր հակաճառության, այնպես որ Սուրբ Կիպրիանոսը տարակուսանքները վերացնելու համար հատուկ գրեց, որ մկրտության խորհուրդն իր գործությունը չի կորցնում նույնիսկ այս ձևով կատարվելու դեպքում: Հենց այդ պատճառով էլ Ուղղափառ Եկեղեցին թեև մինչև այժմ մկրտության ժամանակ թույլատրում է նաև ցողումը կամ հեղումը, որպես խորհրդի գործությունը ունեցող, բայց թույլատրում է միայն ծայրահեղ դեպքերում՝ որպես ընդհանուր կարգից բացառություն:

Գ. Մկրտությունը պետք է կատարված լինի Ամենասուրբ Երրորդության անունով՝ «Աստծո ծառան մկրտվում է... Հոր և Որդու և Սուրբ Հոգու անունով» բառերի արտասանությամբ: Քանի որ «Հոր և Որդու և Սուրբ Հոգու անունով» պատվիրեց «բոլոր ազգերին» մկրտել Ինքը՝ Փրկիչը (Մատթ. ԻԸ 19): Եվ արդյունքում այսքան հստակ ու որոշակի պատվիրանի շնորհիվ է, որ այսպես և ոչ թե մեկ ուրիշ ձևով է միշտ մկրտություն կատարել Սուրբ Եկեղեցին իր հիմնադրման հենց սկզբից: Այդ մասին վկայում են.

ա. «Առաքելական կանոնները». «Եթե մեկը՝ եպիսկոպոս կամ քահանա, մկրտի ոչ Տիրոջ սահմանմամբ՝ Հոր և Որդու և Սուրբ Հոգու անունով, թող կարգալուծ արվի» (Կանոն 49):

բ. *Սուրբ Հուստինոս Վկան և Տերտուլիանոսը*, որոնց խոսքերը մենք վերևում արդեն բերեցինք:

գ. *Որոգիներս*. «Փրկության մկրտությունը պետք է կատարվի ոչ այլ կերպ, եթե ոչ՝ հանուն Ամենաբարձրյալ Երրորդության, այսինքն՝ Հոր և Որդու և Սուրբ Հոգու անունների արտասանությամբ»:

դ. *Սուրբ Կիպրիանոս*. «Ինքը՝ Քրիստոս, պատվիրեց մկրտել ամբողջ Երրորդության անունով՝ միասին (միաժամանակ)»:

ե. *Սուրբ Աթանաս*. «Ով Երրորդությունից ինչ-որ բան անջատում է և մկրտվում է միայն Հոր կամ միայն Որդու անունով կամ Հոր և Որդու անունով՝ առանց Հոգու, նա ոչինչ չի ստանում..., քանի որ ամբողջականացումը Երրորդությամբ է»:

զ. *Սուրբ Բարսեղ Մեծ*. «Հավատն ու մկրտությունը փրկության երկու միջոցներ են՝ միմյանց ազգակից և անբաժանելի, քանի որ հավատն ամբողջացվում է մկրտությամբ, իսկ մկրտությունը հիմնավորվում է հավատով, թե՛ մեկը, թե՛ մյուսն իրականանում են միևնույն անունով: Ինչպես որ հավատում ենք Հորը և Որդուն և Սուրբ Հոգուն, այնպես էլ մկրտվում ենք Հոր և Որդու և Սուրբ Հոգու անունով: Եվ ինչպես նախորդում է փրկության առաջնորդող խոստովանությունը, այնպես էլ հաջորդում է մկրտությունը՝ իրենով կնքելով մեր համաձայնությունը խոստովանության համար»:

Դ. Վկայում են նաև Գրիգոր Նյուսացին, Սուրբ Ամբրոսիոսը, Սուրբ Կյուրեղ Ալեքսանդրացին, Հերոնիմոս Երանելին, Օգոստինոս Երանելին և ուրիշներ: Սուրբ Գրքի այն տեղերի մասին, որոնց մեջ հիշատակվում է «Քրիստոսով» մկրտությունը (Ա Կորնթ. Ա 2, 13), կամ «Հիսուս Քրիստոսի անունով» (Գործք Բ 38, Ը 16, Ժ 48, ԺԹ 5), պետք է նկատել, որ այդ հատվածները, Եկեղեցու ուսուցիչների մեկնությամբ, բոլորովին էլ ցույց չեն տալիս, թե իբրև մկրտությունը երբևէ կատարվել է կամ կարող

է կատարվել առանց Սուրբ Երրորդության հիշատակության: Քանի որ՝

ա. «Քրիստոսով մկրտվել» արտահայտությունը նշանակում է միայն մկրտվել այն մկրտությամբ, որ հաստատել է Հիսուս Քրիստոս, և ոչ թե Հովհաննեսի կամ ուրիշ մեկի, այլ քրիստոնեական (մկրտությամբ)՝ Սուրբ Երրորդության անունով: «Հիսուս Քրիստոսով մկրտվել,- ասում է Սուրբ Եվդոգիոս Ալեքսանդրացին,- նշանակում է մկրտվել Հիսուս Քրիստոսի պատվիրանով և ավանդությամբ, այսինքն՝ Հորով, Որդով և Սուրբ Հոգով»: Եվ, իրապես, Գործք Առաքելոցում նշվում է, որ Հովհաննեսի մկրտությամբ մկրտվածներից և Սուրբ Հոգու պատգամները չընդունածներից ոմանք հետո մկրտվել են, որպեսզի արժանանային այդ պարգևներին՝ «Հիսուս Քրիստոսի անունով» (Գործք ԺԹ 4-5), ինչը, ակնհայտ է, կարելի է հասկանալ այսպես. մկրտվեցին Քրիստոնեական մկրտությամբ:

բ. «Մկրտվել Հիսուս Քրիստոսի անունով» արտահայտությունը ոչ միայն չի ժխտում, այլև ընդհակառակը, ենթադրում է նաև Հոր և Սուրբ Հոգու անունը, որն Ամենասուրբ Երրորդության բոլոր անձերի համար, Իրենց էության և Աստվածության տեսանկյունից մեկ է և անբաժանելի: «Որևէ մեկին,- գրում է Սուրբ Բարսեղ Մեծը,- թող չշփոթեցնի այն, որ Առաքյալը հիշատակելով մկրտության մասին, հաճախ լռում է Հոր և Սուրբ Հոգու անվան մասին, և ոչ ոք չպետք է եզրակացնի, որ անուններ տալը չպետք է պահել»: Ասված է. «Դուք բոլորդ, որ ի Քրիստոս մկրտվեցիք, Քրիստոսով զգեստավորվեցիք» (Գաղ. Գ 27), և ապա՝ «Մենք բոլորս, որ մկրտվեցինք Հիսուս Քրիստոսով, Նրա մահով է, որ մկրտվեցինք» (Հռոմ Զ 3): Դա այն պատճառով է, որ Քրիստոսի անունը տալն ամեն ինչի խոստովանությունն է: Այն մատնանշում է թե՛ օծող Աստծուն, թե՛ օծվող Որդուն և թե՛ Հոգու օծությունը, ինչպես սովորեցնում է մեզ Սուրբ Պետրոսը (Գործք Ժ 38): Կամ ինչպես հասկանում է Եկեղեցու մեկ այլ հին ուսուցիչ. «Պահպանելով Քրիստոսի հավատի իսկությունը և իմանալով, որ Երրորդության անունը մեկ է, նա (Սուրբ Պետրոս Առաքյալը) արդար վարվեց նաև այն դեպքում, երբ ասաց. «Երկնքի տակ չկա մարդկանց տրված այլ անուն, որով կարելի լինի, որ մենք փրկվենք», բացի Քրիստոսի անունից (Գործք Դ 12), (արդար վարվեց) նաև այն դեպքում, երբ, սովորեցնելով մկրտվել Հիսուս Քրիստոսի անունով, մկրտում էր Հոր և Որդու և Սուրբ Հոգու միասնական անունով, քանի որ Երրորդության մեջ, որտեղ ըստ բնության ամբողջական միասնություն է, չկա անվան որևէ բնութենական տարբերություն: Հրաշալի են նաև Սուրբ Հովհան Դամասկացու խոսքերը. «Թեպետև Աստվածային Առաքյալն ասում է, որ մենք Քրիստոսի մահվան մեջ ենք մկրտվում (Հռոմ Զ 5), բայց դրանից չի հետևում, որ այդպիսին պիտի լինի բանաձևումը մկրտության ժամանակ, այլ ցանկանում է ցույց տալ, որ մկրտությունը Քրիստոսի մահվան խորհրդանիշն է, քանի որ մկրտության մեջ եռակի ընկղմումը նշանակում է գերեզմանում Տիրոջ երեքօրյա մնալը: Իսկ Քրիստոսով մկրտվելը նշանակում է մկրտվել՝ հավատալով Նրան, բայց Քրիստոսին հավատալ հնարավոր չէ առանց Հորը, Որդուն և Սուրբ Հոգուն դավանելու, քանի որ Քրիստոս կենդանի Աստծո Որդին է՝ օծված Հոր կողմից Սուրբ Հոգով... Ինչպիսին պիտի լինեն կոչման խոսքերը, Ինքը Տերը սովորեցրեց Իր աշակերտներին՝ ասելով. «Մկրտեք նրանց Հոր և Որդու և Սուրբ Հոգու անունով» (Մատթ. ԻԸ 19):

Մկրտություն կատարելով ըստ Փրկչի հստակ պատվիրանի՝ Հոր և Որդու և

Սուրբ Հոգու անունով, Սուրբ Եկեղեցին միշտ դատապարտել է նրանց, ովքեր աստվածատուր այդ կարգից շեղվում էին, ինչպես.

ա. Անանուն հերետիկոսներին, որոնք մկրտում էին երեք Հայրերի կամ երեք Որդիների կամ երեք Մխիթարիչների անունով.

բ. Շատ գնոստիկների ու եվնոմեականների՝ Քրիստոսի մահվան մեջ մկրտված.

գ. Մարկոսյանականներին, որոնք մկրտում էին ամեն ինչի անտեսանելի Հոր անվամբ, ամեն ինչի մոր՝ ճշմարտության, Քրիստոսի, որ իջավ Հիսուսի վրա, որպեսզի միանա Նրա հետ ու Նրա հետ հրաշքներ և քավություն կատարի.

դ. Եվնոմեականների, որ մկրտում էին Արարչի կամ անստեղծ Աստծո և արարված Որդու և Հոգու՝ օծողի՝ Որդու միջոցով ստեղծվածի և նրան ենթակայի անունով:

Մկրտության խորհրդի անտեսանելի ներգործությունը և նրա (խորհրդի) անկրկնելիությունը

Ա. Բայց միննույն ժամանակ, երբ երախան տեսանելիորեն ընկղմվում է մկրտության ջրերի մեջ՝ «Տիրոջ ծառան մկրտվում է ... Հոր և Որդու և Սուրբ Հոգու անունով» բառերի արտասանությամբ, Տիրոջ օգնությունն անտեսանելի ազդում է մկրտվողի ամբողջ էության վրա և.

Ա. Վերածնունդ է նրան կամ վերստեղծում, ինչպես նախավկայեց Ինքը՝ Քրիստոս Փրկիչը՝ Նիկոդեմոսի հետ զրույցի մեջ. «Հիսուս պատասխանեց և ասաց նրան. «Ճշմարիտ, ճշմարիտ եմ ասում քեզ, եթե մեկը վերստին չծնվի, չի կարող Աստծո արքայությունը տեսնել»: Նիկոդեմոսը նրան ասաց. «Ինչպե՞ս կարող է ծնվել մի մարդ, որ ծեր է. միթե կարելի՞ է իր մոր որովայնը կրկին անգամ մտնել ու ծնվել»: Հիսուս պատասխան տվեց և ասաց. «Ճշմարիտ, ճշմարիտ եմ ասում քեզ, եթե մեկը ջրից ու Հոգուց չծնվի, չի կարող Աստծո արքայությունը մտնել. որովհետև մարմնից ծնվածը մարմին է, Հոգուց ծնվածը՝ հոգի» (Հովհ Գ 3 - 6): Այդ պատճառով էլ Սուրբ Պողոսը մկրտությունն անվանում է «վերստին ծննդյան ավագան» (Տիտ. Գ 5):

Բ. Մաքրում է ամեն տեսակ մեղքից, արդարացնում ու սրբացնում: Դա երևում է.

ա. Տիրոջ՝ Նիկոդեմոսի հետ այն նույն զրույցից, որտեղ հստակ արտահայտվում է, որ ինչպես մկրտությունից առաջ մենք լինում ենք «մարմին»՝ լինելով մարմնից ծնված, այսինքն՝ հենց մեր ծնողներից ունենում ենք ժառանգած մեղսավոր անմաքրություն, որ խանգարում է մեզ մտնել Աստծո արքայությունը, ճիշտ այդպես էլ մկրտության խորհրդի մեջ. ծնվելով Հոգուց՝ մենք դառնում ենք «հոգի», այսինքն մաքրվում ենք նախածնողների մեղքից կամ մարմնական անմաքրությունից, որի արդյունքում էլ մտնում ենք Աստծո արքայություն.

բ. Սուրբ Պետրոս Առաքյալի խոսքերից. «Ապաշխարեցե՛ք և ձեզանից յուրաքանչյուրը թող մկրտվի Տեր Հիսուս Քրիստոսի անունով՝ մեղքերի թողության համար» (Գործք Բ 38), «Մկրտությունն էլ ապրեցնում է ձեզ ոչ թե մարմնի կեղտը հեռացնելու համար, այլ որպես մաքուր խղճով հանձնառություն առ Աստված» (Ա Պետ. Գ 21):

գ. Վերջապես, Սուրբ Պողոս Առաքյալի վկայությունից. «Քրիստոս սիրեց Եկեղեցին և իր անձը մատնեց նրա համար, որ սրբացնի ավագանի մաքրությամբ՝ խոսքով, որպեսզի նա իր առաջ փառավոր կերպով կանգնեցնի Եկեղեցին, որ ոչ մի արատ կամ աղտեղություն կամ նման բաներից ոչինչ չունենա, այլ լինի սուրբ և անարատ» (Եփես. Ե 25 - 27), որտեղ «ավագանի մաքրությամբ՝ խոսքով», այսինքն՝ հայտնի խոսքերի արտասանությամբ անվանվում է հենց մկրտության խորհուրդը։ Եվ մի ուրիշ վկայությունից. «Եվ դուք, գոնե ոմանք, այդպիսիք (մեղավորներ) էիք. բայց լվացվեցիք, մաքրվեցիք, արդարացվեցիք մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի անունով և մեր Աստծո հոգով» (Ա. Կոր. Զ 11)։ Այսպիսով, մկրտությունը ոչնչացնում է բոլոր մեղքերը. մանուկների մեջ՝ աղամականը, իսկ մեծերի մեջ՝ ն՝ աղամականը, ն՝ կամայականը, և՝ վերադարձնում է մարդուն այն սրբակեցությունը, որ նա ուներ անմեղության մեջ։

Բ. Դարձնում է Աստծո զավակ և Քրիստոսի մարմնի՝ Եկեղեցու անդամ. «Բոլորդ էլ, -ասում է քրիստոնյաներին Սուրբ Առաքյալը, - Աստծո որդիներ եք հավատով ի Հիսուս Քրիստոս։ Դուք բոլորդ, որ ի Քրիստոս մկրտվեցիք, Քրիստոսով զգեստավորվեցիք...որովհետև դուք ամենքդ մեկ եք ի Հիսուս Քրիստոս» (Գաղ. Գ 26, 27, 28)։ Եվ մի ուրիշ տեղում էլ. «Քանզի մեկ հոգով մեկ մարմին լինելու համար մկրտվեցինք մենք ամենքս՝ թե՛ հրեաներ, թե՛ հեթանոսներ, թե՛ ծառաներ, թե՛ ազատներ, և բոլորս էլ այդ մեկ Հոգին խմեցինք» (Ա. Կոր. ԺԲ 13. հմմ. Գործք Բ 41, Հռոմ. Զ 3 - 5)։

Գ. Փրկում է մեղքի համար հավիտենական պատիժներից և դարձնում է հավիտենական կյանքի ժառանգորդներ։ «Ով հավատա, - ասում է Փրկիչը, - և մկրտվի, պիտի փրկվի, և ով չհավատա, պիտի դատապարտվի» (Մարկ. ԺԶ 16)։ «Ոչ այն արդարության գործերի համար, որ մենք արեցինք, այլ իր ողորմության համաձայն փրկեց մեզ վերստին ծննդյան ավագանի միջոցով (այսինքն մկրտությամբ) և նորոգությամբ Սուրբ Հոգու, որ Աստված թափեց մեզ վրա առատությամբ մեր Փրկչի՝ Հիսուս Քրիստոսի միջոցով, որպեսզի Նրա շնորհով արդարացված ժառանգներ լինենք հավիտենական կյանքի հույսով» (Տիմ. Գ 5-7, հմմ. Ա. Պետր. Գ 21)։

Շնորհի բոլոր այս գործողությունները մկրտության խորհրդի մեջ միմյանցից անբաժանելի են։ Վերածնելով մարդուն՝ այն դրանով իսկ մաքրում է ամեն տեսակ մեղքերից, արդարացնում և սրբացնում։ Մաքրելով մեղքերից՝ հենց դրանով փրկում է մեղքերի համար հավիտենական պատիժներից։ Իսկ արդարացնելով Աստծո առաջ և սրբացնելով՝ հենց դրանով դարձնում է Աստծո զավակ, Քրիստոսի մարմնի անդամ և հավիտենական կյանքի ժառանգորդ։

Ճիշտ այդ ձևով մկրտության խորհրդի անտեսանելի գործողությունների մասին ուսուցանում են Սուրբ Հայրերը և Եկեղեցու ուսուցիչները.

Սուրբ Բառնաբաս. «Մկրտությունն ավանդվում է հանուն մեղքերի թողության։ Մենք ջուրն ենք մտնում ծանրացած մեղքերով և անմաքրությամբ, իսկ դուրս ենք գալիս՝ սրտում երկյուղ և հույս պտղաբերելով»։

Սուրբ Հուստինոս. «Պիտի ձգտեմ, որ դուք ճանաչեք, թե ի՞նչ ճանապարհով կարող եք հասնել մեղքերի թողության և ստանալ ավետյաց բարիքները ժառանգելու հույսը։ Սրան հասնելու այլ ճանապարհ չկա, բացի այն ճանապարհից, որ ճանաչելով Քրիստոսին և մկրտությամբ լվացվելով հանուն մեղքերի թողության, հետո

սկսեք ապրել անմեղությամբ»:

Կդեմես Ալեքսանդրացի. «Ընկղմված լինելով (ջրի մեջ)՝ մենք լուսավորվում ենք, լուսավորվելով՝ որդեգրվում ենք Աստծուն, որդեգրվելով՝ դառնում ենք կատարյալ, և դրա միջոցով՝ անմահ. «Ես ասացի,- ասում է,- բոլորդ էլ որդիներ եք Բարձրյալի» (Սաղմ. ԶԱ 6): Այս գործողությունը հավասարապես անվանվում է շնորհ, լուսավորություն և ավագան. ավագան, որի միջոցով մենք լվացվում ենք մեղքերից, շնորհ, որով մեզ թողնվում են մեր մեղքերի պատիժները, լուսավորություն, որով մենք նախում ենք սուրբ և փրկարար լույսին, այսինքն՝ հստակ տեսնում ենք Աստվածայինը...»:

Սուրբ Կյուրեղ Երուսաղեմացի. «Մեծ բան է մկրտությունը: Այն գերյալների փրկությունն է, մեղքերի թողությունը, մեղքերի մահը, հոգու վերածնունդը, լուսավոր զգեստը, սուրբ, անխորտակելի կնիքը, երկնքի սանդուղքը, դրախտային միաթարությունը, արքայության բարեխոսությունը, որդեգրության պարգևը»:

Սուրբ Բարսեղ Մեծ. «Մկրտությունը գերյալների փրկությունն է, պարտքերի շնորհումը, մեղքի մահը, հոգու վերածնությունը, լուսավոր զգեստը, անձեռնմխելի կնիքը, երկնքի կառքը, արքայության նախապատրաստումը, որդեգրության ընծայումը»:

Սուրբ Գրիգոր Աստվածաբան. «Մկրտության շնորհն ու ուժը չեն հեղեղում աշխարհը, ինչպես հնում, այլ մաքրում են մեղքն ամեն մարդու մեջ և ամբողջությամբ լվանում ամեն անմաքրություն և պղծություն, որ մտել են ի ծնե... Օժանդակելով առաջին ծննդին (Հոգով մկրտության)՝ հներից մեզ նոր է դարձնում, մարմնականներից, ինչպիսին ենք այժմ՝ Աստվածանման՝ եփելով առանց կրակի և վերստեղծելով առանց քանդելու»: «Մկրտության ավագանը տալիս է գործված և ոչ թե գործվելիք մեղքերի թողություն... Մկրտությունը ջնջելով մեղքերը՝ չի ոչնչացնում վաստակը... Եվ այսպես մկրտվելու ենք, որպեսզի հաղթենք, հաղորդակցվենք մաքրագործող ջրերին, որոնք մաքրում են ավելի լավ, քան մշտիկը, առավել, քան օրենքի արյունը, որոնք ավելի սուրբ են, քան հորթի երինջը, (Եբր. Թ 15), որ ցողում էր պղծվածներին՝ զորություն ուներ միայն ժամանակավորապես մաքրելու մարմինը և ոչ թե կատարելապես ոչնչացնելու մեղքը»:

Սուրբ Հովհան Ոսկեբերան. «Բոլորին մաքրում է մկրտության շնորհը, լինի դա իգացող թե անառակ, կռապաշտ թե մի ուրիշ որևէ մեծ մեղավոր, և թեկուզ իր մեջ պարունակած լինի մարդկային ամեն չարիք, ընկղմվելով մկրտության ավագանը՝ նա դուրս է գալիս Աստվածային ջրից ավելի մաքուր, քան արևի ճառագայթներն են: Դուրս գալով այս ավագանից՝ դառնում է ոչ միայն մաքուր, այլև սուրբ և արդար, քանի որ Առաքյալը պատվիրեց ոչ միայն «լվացվել», այլ նաև «սրբվել և արդարանալ» (Ա Կոր. Զ 11)... Մկրտությունը ոչ թե ուղղակի թողնում է մեզ մեր մեղքերը ու մաքրում անօրենությունից, այլ ասես մենք նորից ենք ծնվում, քանի որ այն (մկրտությունը) նորից է ստեղծում և կազմավորում մեզ»:

Նման մեկնություն կարելի է գտնել Թեոփիլոս Անտիոքացու, Ամբրոսիոսի, Գրիգոր Նյուսացու, Օգոստինոսի, Թեոդորիտի և շատ ուրիշների երկերում:

Բ. Մկրտության խորհրդից հավատացյալների հոգում ծագած այդպիսի գործողությունների արդյունքում Ուղղափառ Եկեղեցին, հետևելով Աստծո խոսքին (Եփես

Դ 6), մեզ սովորեցնում է դավանել «մեկ մկրտություն», մեկ՝ այն իմաստով, որ մկրտությունը յուրաքանչյուր մարդուն տրվում է միայն մեկ անգամ և եթե ճիշտ է կատարվել, ոչ ոքի համար կրկնվել չի կարող, քանի որ այդ խորհուրդը բուն իմաստով «ծնում է» մեզ հոգևոր ծնունդով (Հովհ. Գ 5): Բայց ինչպես բնական կյանքի համար յուրաքանչյուր մարդ կարող է ծնվել միայն մեկ անգամ, ճիշտ այդպես էլ հոգևոր կյանքի համար, ինչպես բնական ծննդի ժամանակ, մեզանից յուրաքանչյուրը բնությունից ստանում է որոշակի տեսք, կերպարանք, որ մեզ հետ ընդմիջատ մնում է, ճիշտ այդպես էլ մեր հոգևոր ծննդի ժամանակ: Մկրտության խորհուրդը յուրաքանչյուրի վրա «անջնջելի» կնիք է դնում, որը մկրտվողի վրա մշտապես մնում է, թեկուզև նա մկրտությունից հետո հազարավոր մեղքեր գործի կամ նույնիսկ հավատքից ուրանա:

Մկրտությամբ յուրաքանչյուր մարդու վրա դրվող այդ անջնջելի կնիքի մասին Առաքելական կանոնների հետ միաբերան խոսում են Եկեղեցու հին ուսուցիչները՝ Հերմեոսը, Կղեմես Ալեքսանդրացին, Կարթագենի Ա Ժողովի (418 թ.) բոլոր մասնակիցները, Սուրբ Կյուրեղ Երուսաղեմացին, Սուրբ Հովհան Ոսկեբերանը, Հերոնիմոս Երանելին, Օգոստինոս Երանելին և ուրիշներ: Ապա Եկեղեցու հին ուսուցիչները քարոզում էին նաև մկրտության անկրկնելիության մասին: Օրինակի համար ցույց կտանք (հետևյալ) խոսքերը.

Ա. *Տերտուլիանոս*. «Երկրորդ անգամ մկրտվել չի կարելի»:

Բ. *Հովհան Ոսկեբերան*. «Մենք Նրա (Քրիստոսի) մկրտությամբ ի մահ թաղվեցինք, հետևաբար, ինչպես անհնար է, որ Քրիստոս երկրորդ անգամ խաչվի, այնպես էլ անհնար է երկրորդ անգամ մկրտվելը...»:

Գ. *Սուրբ Եփրեմ Ասորի*. «Տերն իր աշակերտներին պատվիրեց, որ միայն մեկ անգամ ջրով մաքրեն մարդկային բնության մեղքերը»:

Դ. *Թեոդորիտ Երանելի*. «Ինչպես մի անգամ Նա ենթարկվեց չարչարանքների, այնպես էլ մենք միայն մեկ անգամ կարող ենք հաղորդակից լինել Նրա չարչարանքներին, իսկ մենք Նրա հետ ենք թաղվում և Նրա հետ հառնում մկրտության միջոցով, հետևաբար չպետք է երկրորդ անգամ մկրտություն ընդունել»:

Ե. *Սուրբ Հովհաննես Դամասկացի*. «Մենք դավանում ենք մեկ մկրտություն՝ հանուն մեղքերի թողության և հավիտենական կյանքի, քանի որ մկրտությունը խորհրդանշում է Տիրոջ մահը, և մենք մկրտության միջոցով թաղվում ենք Տիրոջ հետ, ինչպես ասում է Երանելի Առաքյալը (Հռոմ Զ 4, Կողոս. Բ 12): Այսպիսով, ինչպես Տերը մեկ անգամ մեռավ, այնպես էլ մեկ անգամ պետք է մկրտվել, իսկ մկրտվելն էլ՝ ըստ Տիրոջ խոսքի. «Հոր և Որդու և Սուրբ Հոգու անունով» (Մատթ. ԻԸ 19)՝ սրանով սովորելով դավանել Հորը և Որդուն և Սուրբ Հոգուն: Եվ այսպես բոլոր նրանք, ովքեր մկրտված լինելով Հոր և Որդու և Սուրբ Հոգու անունով և սովորած (լինելով) դավանել մեկ Աստծո էություն՝ երեք դեմքով, նորից են մկրտվում, բոլոր այդպիսիները նորից են խաչում Քրիստոսին՝ աստվածային Առաքյալի խոսքերի համաձայն (Եբբ. Զ 4-6):

Այսպիսով բոլորը, նույնիսկ հերետիկոսները կողմից մկրտվածները, եթե միայն ճիշտ՝ Սուրբ Երրորդության անունով են մկրտվել, ըստ Եկեղեցու հին կանոնների, չէին կրկնամկրտվում, երբ վերադառնում էին Ուղղափառ Եկեղեցի, և այժմ էլ չեն

կրկնամկրտվում, այլ միացվել և միացվում են ձեռք դնելով կամ Օծման խորհրդի միջոցով: Մկրտություն կրկին կատարվել և կատարվում է միայն նրանց համար, ովքեր նախքան այդ ոչ ճիշտ՝ ոչ Ամենասուրբ Երրորդության անունով են մկրտվել, ինչպես որ Տերն է սահմանել, և որոնք, հետևաբար, ընդհանրապես այդ խորհրդի շնորհներին չեն արժանացել:

Մկրտության անհրաժեշտությունը բոլորի համար. Մանուկների մկրտություն. Արյամբ մկրտություն

Ա. Դատելով մկրտության խորհրդի շնորհական ներգործությունից՝ բնական է եզրակացնել, որ այն անհրաժեշտ է բոլոր նրանց համար, ովքեր ցանկանում են մաքրվել մեղքերից, դառնալ Աստծո զավակ, հասնել հավիտենական փրկության: Եվ այդ անհրաժեշտությունը՝

ա. Վկայել է ինքը՝ Քրիստոս Փրկիչը, երբ ասել է. «Եթե մեկը ջրից և Հոգուց չձնվի, չի կարող Աստծո արքայություն մտնել» (Հովհ. Գ 5): «Ով հավատա և մկրտվի, պիտի փրկվի, և ով չհավատա, պիտի դատապարտվի» (Մարկ. ԺԶ 16): Բառերն այնքան հստակ ու որոշակի են, որ չեն պահանջում ոչ մի բացատրություն:

բ. Վկայել են Սուրբ Առաքյալները: Սուրբ Պետրոսը, այն բանից հետո, երբ նրա առաջին քարոզը լսողներից շատերը զոջացին իրենց սրտերում և հարցրեցին նրան և մյուս Առաքյալներին. «Ինչ պիտի անենք, եղբայրներ՝ ր», պատասխանեց (Պետրոսը). «Ապաշխարեք, և ձեզանից յուրաքանչյուրը թող մկրտվի Տեր Հիսուս Քրիստոսի անունով՝ մեղքերի թողության համար, և պիտի ընդունեք Սուրբ Հոգու պարգևը» (Գործք Բ 37- 38): Եվ, ընդհանրապես, մկրտությունը համարվում էր այնքան անհրաժեշտ յուրաքանչյուրի համար, որ մկրտվել ուսուցանում էին նույնիսկ նրանց, ովքեր մինչ մկրտությունն արժանացել էին Սուրբ Հոգու պարգևներն ընդունելուն (Գործք Ժ 45-48): Աստծո կողմից կատարված մեր փրկության մեծ գործի մասին խոսելիս Սուրբ Պողոսն ասվում է, թե Քրիստոս «Իր անձը մատնեց Եկեղեցու համար, որ սրբացնի ավագանի մաքրությամբ՝ խոսքով» (Եփես. Ե 25, 26), և որ Նա «փրկեց մեզ վերստին ծննդյան ավագանի միջոցով և ներգործությամբ Սուրբ Հոգու» (Տիմ. Գ 5), այսինքն՝ մկրտության խորհուրդը մեր կողմից ճանաչվում է փրկության համար անհրաժեշտ պայման:

գ. Միահամուռ կերպով ճանաչել և խոստովանել են Սուրբ Հայրերը և Եկեղեցու ուսուցիչները : Բազմաթիվ վկայություններից կմատնանշենք հետևյալ խոսքերը.

Սուրբ Կյուրեղ Երուսաղեմացի. «Երբ ջուրը մտնես, դա հասարակ ջուր մի պատկերացրու, այլ Սուրբ Հոգու ներգործությունից փրկություն սպասիր, քանի որ առանց մեկի կամ մյուսի դու չես կարող կատարելության հասնել: Այս բանը ոչ թե ես եմ ասում, այլ Տեր Հիսուս Քրիստոս, Ով այս գործում իշխանություն ունի: Նա ասում է. «Եթե մեկը վերստին չձնվի ջրից և Հոգուց, չի կարող Աստծո արքայություն մտնել» (Հովհ. Գ 5) բառերը: Նա, ով մկրտվում է ջրով, բայց չի արժանանում Հոգուն, չունի կատարյալ շնորհ, նա, ով թեկուզև բարի է եղել գործերով, բայց ջրի դրոշմ չի ստացել, չի մտնի երկնքի արքայություն: Ասվածը հանդուգն է, բայց իմը չէ, քանի որ

այդպես սահմանեց Հիսուս: Եվ ահա Սուրբ Գրքում դրա վկայությունը. «Կոռնելիոսն արդար մարդ էր՝ արժանացած հրեշտակային տեսիլքի. նրա աղոթքներն ու ողորմությունը երկնքում Աստծո առաջ հրաշալի սյուն էին ներկայացնում: Պետրոսը եկավ, և Հոգին հեղվեց հավատացյալների վրա, և նրանք սկսեցին խոսել ուրիշ լեզուներով և մարգարեանալ. իմիջիայլոց, Սուրբ Գիրքն ասում է, որ այս հոգևոր շնորհները ստանալուց հետո էլ Պետրոսը հրամայեց նրանց մկրտվել Հիսուս Քրիստոսի անունով, որպեսզի հավատով հոգու վերածնունդից հետո, ջրի միջնորդությամբ շնորհներն ընդունի նաև մարմինը»:

Սուրբ Բարսեղ Մեծ. «Ինչո՞ւ ենք մենք քրիստոնյա: Յուրաքանչյուրն էլ կասի՝ ըստ հավատի: Իսկ ի՞նչ ձևով ենք փրկվում: Նրանով, որ վերածնվում ենք հենց մկրտությամբ տրվող շնորհով, քանի որ ուրիշ ինչո՞վ կարող ենք փրկվել»:

Սուրբ Ամբրոսիոս. «Ոչ ոք ուրիշ կերպ չի մտնում երկնային արքայություն, եթե ոչ՝ մկրտության խորհրդով»: «Տեր Հիսուսի խաչին հավատում է նաև երախան, որով և ինքն էլ խաչակնքվում է, բայց եթե նա չմկրտվի Հոր և Որդու և Սուրբ Հոգու անունով, չի կարող մեղքերի թողություն ստանալ և հոգևոր շնորհների պարգևին արժանանալ»:

Գենադի Մասսիլիացի. «Հավատում ենք, որ միայն մկրտվածների համար է բաց փրկության ճանապարհը»:

Բ. Այսպիսով, եթե մկրտությունն անհրաժեշտ է բոլոր մարդկանց համար, որպես Աստծո արքայություն տանող միակ դուռ, այդ խորհուրդը պիտի տրվի ոչ միայն մեծահասակներին, այլև մանուկներին՝ հակառակ մի քանի աղանդների սուտ ուսուցման (անաբապտիստներ և ուրիշներ), քանի որ.

ա. Մանուկներն էլ են ունակ երկնքի արքայության և Սուրբ Հոգով սրբվելու:

«Թու՛յլ տվեք այդ մանուկներին,- ասաց Փրկիչն Իր աշակերտներին,- և մի՛ արգելեք, որ նրանք Ինձ մոտ գան, որովհետև երկնքի արքայությունն այդպիսիներին է» (Մատթ. ԺԹ 14, հմմ ԺԸ 13, Մարկ. Ժ 15, Ղուկ. ԺԸ 15): Եղել են դեպքեր, երբ Աստված սրբում ու լցնում էր մանկանը Սուրբ Հոգով արդեն մոր որովայնում, օրինակ՝ Երեմիային (Երեմիա Ա 5), Հովի. Կարապետին (Ղուկ Ա 15, 41):

բ. Մանուկներն էլ խորթ չեն նախածնողների (ադամական) մեղքին և ուրիշ ձևով չեն կարող մաքրվել նրանից և մտնել Աստծո արքայություն, քան միայն մկրտության միջոցով: Հայտնի է Տիրոջ խոսքը. «Եթե մեկը ջրից ու Հոգուց չծնվի, չի կարող Աստծո արքայություն մտնել, որովհետև մարմնից ծնվածը մարմին է» (Հովի. Գ 5, հմմ. Հռոմ Ե 12, 18):

գ. Հին Կտակարանում թլփատությունը, որի միջոցով իսրայելացիներն ուխտի մեջ մտան Աստծո հետ, Նրա հրամանով կատարվում էր նաև մանուկներին (Օննդ. ԺԷ 12): Բայց հինկտակարանային թլփատությունը մկրտության խորհրդի նախատիպն էր, որի միջոցով մենք ուխտի մեջ ենք մտնում Աստծո հետ Նոր Կտակարանում (Կողոս. Բ 11-12, Գաղ. Գ 26-29): Հետևաբար, եթե Հին Կտակարանում Աստված Ինքը մանուկներին էլ կարող ճանաչեց Իր հետ ուխտի մեջ մտնելուն, ապա ինչո՞ւ նրանց զրկել այդ շնորհից Նոր Կտակարանում:

դ. Սուրբ Առաքյալները երբեմն մկրտում էին ամբողջական ընտանիքներ, օրինակ՝ Լիդիայի «տունը» (Գործք ԺԶ 14-15), Ստեփանոսի «տունը» (Ա Կորնթ. Ա 16) և

մի բանտապետի «ամբողջ տունը» (Գործք ԺԶ 30-39): Բայց ոչ ոք չի կարող պնդել, թե այդ ընտանիքներում եղել են միայն մեծահասակներ, և երեխաներ ու մանուկներ չեն եղել, և ոչ էլ թե երեխաները, եթե եղել են, մնացել են առանց մկրտության: Սուրբ Հայրերը և Եկեղեցու ուսուցիչները թողել են անառարկելի վկայություններ, որ մկրտությունը միշտ կատարվել և պետք է կատարվի նաև երեխաների համար, իսկ ոմանք էլ դա նույնիսկ անվանել են ուղղակի «Առաքելական ավանդություններ»:

Ահա թե ինչպես են ասում, օրինակ.

Սուրբ Իրենիոս. «(Քրիստոս) եկավ Իր միջոցով փրկելու բոլորին. բոլորին՝ նկատի ունեն նրանց, ովքեր նրա միջոցով վերածնվում են Աստծո համար՝ և՛ մանուկներին, և՛ երեխաներին, և՛ պատանիներին, և՛ երիտասարդներին, և՛ ծերերին»:

Որոգիենս. «Եկեղեցին Առաքյալներից ավանդություն է ստացել մկրտություն տալ մանուկներին», «Մանուկները մկրտվում են մեղքերի թողության համար... Քանի որ մկրտության միջոցով մաքրվում են ծննդյան պղծությունները, այդ պատճառով էլ մկրտվում են նաև մանուկները»:

Սուրբ Կիպրիանոս. «Եթե մեծ մեղավորներին ևս, որ նախկինում շատ են մեղանչել Տիրոջ դեմ, երբ հավատում են, տրվում է մեղքերի թողություն, և ոչ մեկի չի մերժվում մկրտությունն ու շնորհը, որքան առավել դա չպետք է արգելել մանկանը, որը հազիվ ծնվելով՝ ոչ մի բանում չի մեղանչել, բացի նրանից, որ սերվելով Ադամի մարմնից՝ ընդունել է հին մահվան վարակը հենց ծնվելու միջոցով, և որը դրանով առավել հարմար կերպով է սկսում մեղքերի թողության ընդունումը, որ նրան ներվում են ոչ սեփական, այլ օտարի մեղքերը: Եվ այդ պատճառով, սիրեցյալ եղբայր, մեր Ժողովի ժամանակ ձևակերպվեց հետևյալ որոշումը. մկրտությունից և շնորհից Աստծո, որ բոլորի նկատմամբ գթասիրտ, բարի, համբերատար է, մենք ոչ ոքի չպետք է հեռացնենք. ինչը պետք է պահել և որին պետք է հետևել բոլորի վերաբերմամբ, այն էլ հատկապես, ենթադրում ենք, նորածին մանուկների նկատմամբ, որոնք արժանի են առավելաբար մեր մասնակցությանն ու Աստծո գթասրտությանը»:

Սուրբ Գրիգոր Աստվածաբան. «Դու մանուկ ունե՞ս: Վնասվածքին զորանալու ժամանակ մի տուր. թող սրբվի մանկական տարիքում և ամենավաղ հասակից նվիրվի Հոգուն: Դու վախենում ես դրոշմից բնական տկարության պատճառով, ինչպես փոքրոգի ու թերահավատ մայր: Սակայն Աննան ծնունդից առաջ էր Սամուելին խոստանում Աստծուն և ծնունդից հետո դաստիարակեց և ընծայեց սրբազան զգեստի համար՝ չերկնչելով մարդկային տկարությունից, այլ՝ Աստծուն հավատալով»:

Կարթագենի Ժողովի (418 թ.) հայրեր. «Ով ժխտում է փոքրերի՝ մոր որովայնից նոր ծնված երեխաների մկրտության անհրաժեշտությունը, կամ ասում է, որ թեև նրանք մկրտվում են մեղքերի թողության համար, բայց նախաճնողական՝ ադամական մեղքից ոչինչ չեն առնում, որ անհրաժեշտ լինեք վերստին ծննդյան լվացմամբ մաքրելուն (որից կհետևեր, որ մեղքերի թողության համար մկրտության կարգը նրանց վրա կիրառվում է ոչ թե իրական, այլ կեղծ նշանակությամբ), նա թող նգովյալ լինի, քանի որ Առաքյալի կողմից նախկինում ասվեց. «Մեկ մարդով մեղքն աշխարհի մտավ և մեղքով էլ՝ մահը, այնպես էլ բոլոր մարդկանց մեջ տարածվեց մահը, որովհետև բոլորն էլ մեղանչեցին» (Հռոմ. Ե 12), պատշաճ է ըմբռնել ոչ այլ կերպ, ե-

թե ոչ՝ այնպես, ինչպես միշտ ընդհանրական Եկեղեցին ամենուրեք սփռված և տարածված, քանի որ, ըստ հավատի այս օրենքի, մանուկներն էլ, իրենք որևէ մեղք գործելու դեռ անկարող, իրոք մկրտվում են մեղքերի թողության համար, որպեսզի վերստին ծննդյան միջոցով նրանց մեջ մաքրվի այն, ինչ որ նրանք փոխ են առել հին ծնունդից» (Կանոն 124):

Օգոստինոս Երանելի. «Դա (մանուկների մկրտությունը) Եկեղեցին միշտ ունեցել է, միշտ պարունակել. դա նա ընդունել է նախնիների հավատից, դրան նա հետևում է միշտ՝ մինչև վերջ»:

Այդպիսի վկայություններ կան Առաքելական կանոններում, Սուրբ Դիոնիսիոս Արիսպագացու, Կղեմես Ալեքսանդրացու, Իսիդոր Պելուսիացու, Ամբրոսիոսի, Հովհան Ոսկեբերանի և այլոց երկերում:

Գ. Այնուամենայնիվ, թեև մկրտությունը բոլոր մարդկանց՝ մանուկների և մեծերի համար անհրաժեշտություն է, բայց լինում են հատուկ դեպքեր, երբ այն, ըստ Ուղղափառ Եկեղեցու դավանանքի, կարող է փոխարինվել մեկ ուրիշ՝ արտակարգ մկրտությամբ՝ «արյան մկրտությամբ» կամ մարտիրոսությամբ: Դա այն ժամանակ է լինում, երբ մեկը, դեռ ջրով և Հոգով մկրտվել չհասցրած, Քրիստոսին հավատալու համար ենթարկվում է հալածանքների. Նրա համար թափում է իր արյունը, ճաշակում մահը և այդ ձևով մկրտվում հենց այն մկրտությամբ, որով մկրտվեց Քրիստոս (Մատթ. Ի 22-23):

Որպեսզի հասկանանք այդ արտակարգ մկրտության ուժը և ներգործությունը, հիշեցնենք.

ա. Փրկչի խոսքը. «Ով որ Ինձ խոստովանի մարդկանց առաջ, Ես էլ կխոստովանեմ նրան Իմ Հոր առաջ, որ երկնքում է» (Մատթ. Ժ 32):

բ. Ուրիշ խոսքեր. «Ով կամենում է ազատել իր անձը, այն պիտի կորցնի, իսկ ով կորցնի իր անձն Ինձ համար և Ավետարանի, պիտի ազատի այն» (Մարկ. Ը 35, հմմտ. Մատթ. Ժ 30, ԺՁ 25), «Երանի նրանց, որ հալածվում են արդարության համար, որովհետև նրանցն է երկնքի արքայությունը» (Մատթ. Ե 10):

գ. Վերջապես, երրորդ խոսքերը. «Իր անհամար մեղքերը կներվեն սրան (մեղավոր կնոջը), որովհետև ուժգին սիրեց» (Ղուկ. Է 47), «Ով Ինձ է սիրում, պիտի սիրվի Իմ Հորից» (Հովհ. ԺԴ 21), «Ավելի մեծ սեր ոչ ոք չունի, քան այն, որ մեկն իր կյանքը տա իր բարեկամների համար: Դուք Իմ բարեկամներն եք, եթե անեք այն, ինչ Ես ձեզ պատվիրել եմ» (Հովհ. ԺԵ 13-14): Իսկ արյամբ մկրտության ժամանակ նահատակներն իրոք դավանում են Քրիստոսին մարդկանց առաջ, Նրա և Ավետարանի համար կործանում են իրենց անձը կամ կյանքը, ճշմարտության համար համբերում են հալածանքներին և վկայում են ամենաառատ և ամենամեծ սերն առ Նա, սեր՝ մահվան աստիճան:

Սուրբ Հայրերը և Եկեղեցու վարդապետները այդպիսի ուժ և կարողություն միաձայն վերագրել են արյան մկրտությանը: Օրինակ.

Սուրբ Գրիգորիանոս. «Թող հայտնի լինի, որ երախաները, (որոնք ենթարկվում են նահատակության), չեն զրկվում մկրտության խորհրդից, քանի որ մկրտվում են արյան փառավորագույն և մեծագույն մկրտությամբ, որի մասին Տերն էլ ասում է, թե Ինքը պիտի այլ մկրտությամբ մկրտվի (Մատթ. Ի 22): Իսկ որ Իր արյամբ մկրտված

և Իր չարչարանքներով սրբված անձինք հասնում են կատարելության և ստանում Աստծո ավետյաց շնորհները, վկայում է նույն Տերն Ավետարանում»:

Սուրբ Կյուրեղ Երուսաղեմացի. «Ով մկրտություն չի ընդունում, նա փրկություն չունի, բացի մարտիրոսներից, որոնք առանց ջրի (մկրտության) էլ ստանում են երկնքի արքայությունը, քանի որ Փրկիչը, խաչով քավելով տիեզերքը և խոցված լինելով կողից, բխեցրեց այնտեղից արյուն ու ջուր, որպեսզի ոմանք խաղաղության ժամանակ մկրտվեն ջրով, ոմանք էլ հալածանքների ժամանակ մկրտվեն սեփական արյամբ: Մարտիրոսությունն էլ Փրկիչը մկրտություն անվանեց՝ ասելով. «Կարո՞ղ եք խմել այն բաժակը, որ Ես խմելու եմ, կամ մկրտվել այն մկրտությամբ, որով Ես մկրտվելու եմ» (Մարկ. Ժ 38):

Սուրբ Բարսեղ Մեծ. «Ոմանք, բարեպաշտական սխրանքի ժամանակ, իրապես և ոչ թե ընդօրինակաբար, հանուն Քրիստոսի մահն ընդունելով, իրենց փրկության համար արդեն կարիքը չունեին ջուր-խորհրդանիշի՝ մկրտվելով սեփական արյամբ»:

Սուրբ Գրիգոր Աստվածաբան. «Գիտեմ նաև 4-րդ մկրտությունը՝ արյամբ և մարտիրոսությամբ մկրտություն, որով մկրտվեց և ինքը՝ Քրիստոս, որն առավել բարձրահարգ է մյուսներից, որովհետև չի ապականվում նոր անմաքրություններով»:

Չենք բերում Որոգինեսի, Տերտուլիանոսի, Եվսեբեոս Կեսարացու, Ամբրոսիոսի, Հովհան Ոսկեբերանի, Դիդիմոս Ալեքսանդրացու, Օգոստինոսի, Հովհան Դամասկացու և ուրիշների վկայությունները:

Ո՞վ կարող է Մկրտություն կատարել, և ի՞նչ է պահանջվում մկրտվողից

Ա. Մկրտության խորհուրդը կատարելու իշխանությունը, որ սկզբում Փրկչից փոխանցվեց սուրբ առաքյալներին (Մատթ. ԻԸ 19, Մարկ. ԺԶ 16), հնուց Եկեղեցում յուրացվել և յուրացվում է միայն առաքյալների հաջորդների՝ եպիսկոպոսների կողմից, իսկ նրանց միջոցով էլ՝ երեցներին: Դա երևում է.

ա. «Առաքելական կանոններից», որոնցում հիշատակվում է մկրտության խորհուրդը կատարողների մասին՝ ամենուրեք հիշատակելով միայն եպիսկոպոսներին և երեցներին. օրինակ՝ «Եպիսկոպոսը կամ Երեցը եթե վավերական մկրտություն ունեցողին նորից մկրտի, կարգալույծ արվի (Եկեղեցուց)» (Կանոն 47), կամ «Եթե մեկը՝ եպիսկոպոս կամ երեց, մկրտի ոչ ըստ Տիրոջ սահմանման, թող կարգալույծ արվի» (Կանոն 49), և դարձյալ. «Եթե մեկը՝ եպիսկոպոս կամ երեց, երեք ընկղմում չկատարի... թող կարգալույծ արվի» (Կանոն 50)

բ. Առաքելական սահմանադրություն. «Մենք մկրտելու իշխանություն չենք տալիս մյուս կղերականներին, ինչպիսիք են դպիրները, երգեցողները, դոմապանները, սպասավորները, այլ միայն եպիսկոպոսներին և երեցներին, երբ նրանց սարկավագներ են ծառայում»:

գ. Վերջապես՝ Սուրբ Հայրերի և Եկեղեցու ուսուցիչների վկայություններից: Օրինակ.

Սուրբ Բգնատիոս Աստվածագյաց. «Առանց եպիսկոպոսի (այսինքն եպիսկոպո-

սից անկախ՝ առանց նրանից իրավունք ստանալու) չի թույլատրվում ոչ մկրտել, ոչ սիրո ընթրիք կատարել»:

Տերտուլիանոս. «Մկրտություն տալու իրավունք ունի միայն քահանայապետը, որն է եպիսկոպոսը, հետո՝ երեցը՝ սարկավագներով, բայց ոչ առանց եպիսկոպոսի թույլտվության՝ հանուն Եկեղեցու պատվի», և ուրիշներ:

Սարկավագներին երբեմն թույլատրվում է մկրտել ըստ Սուրբ Փիլիպպոս սարկավագի օրինակի (Գործք Զ 5, Ը 12-13, 38), բայց թույլատրվում է միայն ծայրահեղ անհրաժեշտության դեպքում, երբ եպիսկոպոս կամ երեց չկա:

Տերտուլիանոս. Իսկ հենց սարկավագներին մկրտելու իրավունք երբեմն չէր տրվում. «սարկավագը... չի կատարում մկրտություն», - ասվում է «Առաքելական կանոններում»: «Սարկավագներին, ըստ Եկեղեցու աստիճանակարգության, չի թույլատրվում որևէ խորհուրդ կատարել, այլ միայն ծառայել խորհրդակատարության ժամանակ», - նկատում է նաև *Սուրբ Եպիփանը*:

Ծայրահեղ կարիքի դեպքում մկրտել հավասարապես թույլատրվում է նաև աշխարհականներին (Տերտուլիանոս, Հերոնիմոս), ինչպես որ այժմ էլ թույլատրվում է, և ոչ միայն տղամարդկանց (է թույլատրվում), այլ նաև կանանց: Բայց մնացած բոլոր դեպքերում դա խստիվ արգելվում էր, հատկապես կանանց (Տերտուլիանոս): Եթե կանանց կարելի լիներ մկրտել, - ասում են Եկեղեցու մի քանի վարդապետներ (Եպիփան և այլն), - այդ դեպքում Հիսուս Քրիստոս մկրտություն կընդուներ իր ամենասուրբ Մորից և ոչ թե Հովհաննես Կարապետից: Իսկ կանանց՝ մկրտել թույլատրելու սովորությունը նույնիսկ ոչ կարիքի դեպքում, որ մինչև այժմ գոյություն ունի մեզնից պառակտվածներից ոմանց մոտ, սկզբնապես չարաշահում էր համարվում առաջ եկած մարկիոնական հերձվածում:

Բ. Մկրտության խորհրդին մոտեցող չափահաս մարդկանցից պահանջվում է.

Ա. Հավատ: Այն կարելի է տեսնել հենց Տիրոջ կողմից առաքյալներին տրված պատվիրանից. «Գնացե՛ք, աշակերտ դարձրե՛ք բոլոր ազգերին, մկրտեցե՛ք նրանց... (Մատթ. ԻԸ 19), «Գնացե՛ք ամբողջ աշխարհով մեկ և քարոզե՛ք Ավետարանը բոլոր մարդկանց: Ով հավատա՛ւ և մկրտվի՛, պիտի՛ փրկվի» (Մարկ. ԺԶ 15-16): Սրանով առաքյալներն առաջին հերթին ձգտում էին մարդկանց ամենուրեք հավատ սովորեցնել (քարոզել) և հետո միայն հավատացողներին էին մկրտում: Այսպես Հոգեգալուստի ժամանակ Սուրբ Պետրոսը հավաքված մարդկանց նախ քարոզեց, և նրանք, «հոժարությամբ ընդունելով նրա խոսքը, մկրտվեցին» (Գործք Բ 41): Այդպես էլ Սամարիայում. «Երբ հավատացին Փիլիպպոսին, որն Աստծո արքայության և Հիսուս Քրիստոսի անվան մասին էր ավետարանում, բոլորը՝ տղամարդիկ և կանայք, մկրտվեցին» (Գործք Ը 12): Այդպես էլ ներքինու դարձի ժամանակ Սուրբ Փիլիպպոսը սկզբից «բացեց իր բերանը և Հիսուսին ավետարանեց նրան», իսկ հետո ասաց. «Եթե քո ամբողջ սրտով հավատում ես, կարելի է (մկրտվել)», և, ըստ ներքինու հավատի խոստովանության, մկրտեց նրան (Գործք Ը 35-38): Նույն այդ ձևով եղավ նաև Կոռնելիոս հարյուրապետի դարձը (Գործք Ժ 34-48), Լիդիայի՝ ամբողջ տնով դարձի (Գործք ԺԶ 14-15), Կրիսպոսի (Գործք ԺԸ 8) և ուրիշների դարձի ժամանակ: Այսպիսով էլ Եկեղեցու երեցները, նրա հիմնադրումից սկսած, յուրաքանչյուրից, որ նախապատրաստվում է մկրտության, ամենից առաջ հավատ էին պահանջում

(Հուստինոս, Հերմես, Հիպպոլիտոս) և այդ նպատակով ջանում էին նախապես նրան սովորեցնել ավետարանական քարոզով, դաստիարակել ճշմարիտ հավատով, փորձել դրանց մեջ և դրանից հետո միայն մկրտել (Կյուրեղ Երուսաղեմացի): Այս պատճառով էլ մինչև այժմ Եկեղեցում, ըստ հին կարգի, այս խորհրդին մոտեցող ցանկացած անձ պարտավոր է բարձրաձայն արտասանել Հավատո Հանգանակը:

Բ. Ապաշխարություն: «Ապաշխարեցեք,- ասում է Սուրբ Պետրոս առաքյալն իր քարոզը լսողներին,- և ձեզանից յուրաքանչյուրը թող մկրտվի Տեր Հիսուս Քրիստոսի անունով՝ մեղքերի թողության համար, և պիտի ընդունեք Սուրբ Հոգու պարգևը» (Գործք Բ 38), «Ապաշխարեցե՛ք և դարձի եկե՛ք՝ ձեր մեղքերը ջնջելու համար» (Գործք Գ 19): Եկեղեցին ևս մկրտության խորհրդին պատրաստվողներից երեցների բերանով ապաշխարություն է պահանջում (Կղեմես Ալեքսանդրացի, Տերտուլիանոս, Կյուրեղ Երուսաղեմացի) և հենց անմիջապես խորհրդի կատարումից առաջ նրանց պատվիրում էր, ինչպես այժմ էլ պատվիրում է, հանդիսավորապես հրաժարվել սատանայից և նրա բոլոր գործերից, այսինքն՝ բոլոր մեղքերից, ախտավորված նախկին ողջ կյանքից:

Իսկ ինչ վերաբերում է մանուկներին, որոնք իրենք դեռ ընդունակ չեն ո՛չ ունենալու, ո՛չ վկայելու իրենց հավատը և ապաշխարելու մկրտությունից առաջ, նրանք մկրտվում են ըստ ծնողների և կնքահոր հավատի, որոնք նրանց անունից արտասանում են թե՛ հավատո խոստովանությունը, թե՛ սատանայից և նրա բոլոր գործերից հրաժարումը՝ Եկեղեցու առաջ միասին պարտավորվելով դաստիարակել մկրտվող երեխաներին հավատով և բարեպաշտությամբ, երբ նրանք հասակ առնեն: Եկեղեցու այս ավանդությունը Սուրբ Դիոնիսիոս Արիսպագացին ծագեցնում է անմիջապես առաքյալներից. «Աստվածային մեր Վարդապետը,- ասում է նա,- հաճեց թույլատրել մկրտություն նաև մանուկներին այն սուրբ պայմանով, որ երեխայի բնական ծնողները նրան հանձնարարեն հավատացյալներից որևէ մեկին, որը նրան լավ կսովորեցնի Աստվածային առարկաները և կհոգա երեխայի մասին որպես հայր՝ ի վերուստ մատնանշված և որպես նրա հավիտենական փրկության պահապան: Հենց այդ մարդուն, երբ նա խոստում տա պատանուն առաջնորդել բարեպաշտական կյանքի, եպիսկոպոսը ստիպում է արտասանել «Հրաժարիմքը» և սուրբ խոստովանությունը»: Մկրտության ժամանակ կնքահոր (դերի) մասին հիշատակում են նաև Տերտուլիանոսը, Օգոստինոսը և ուրիշներ:

*Ռուսերենից թարգմանեց
Չինար Դավթյանը*